

Zdravljica.

Natočimo v čaše svoje
 Kapelj zlatih se enkrat,
 Z bratom brat naj srčno poje,
 Brata mi pozdravljaj brát!

Zemlja rodna, zemlja svéta,
 Tebi mi nazdravljamo,
 Tebi v blagost brez trepéta
 Srčno kri zastavljamo.

Dela pokažó značajnost,
 Dela pravi mož čislá
 In odločnost in ustrajnost,
 To med nami naj veljá!

Zorne naše so mladenke
 In možjé so ródu čast —
 Živi, živi Bog Slovenke,
 Živi rod in njega last!

Solnčne so planine naše,
 Cvetni logi, senčen gaj —
 Kvišku, bratje! V roko čaše
 Živi Bog slovenski raj!

A. Funtek.

Na tujem spet!

Na tujem spet! — Pomlád se v cvétji sméje,
 Na nebu jarko solnce se žarí,
 A méni solnčni žar srcá ne gréje,
 Otožne misli cvetje mi budí.

Na jugu, kjer bobní mogočna Sava,
 Tam méni žije najkrasnejši cvet,
 Jdnakega pač nima tu dobrava,
 Jdnakega ne hrani širi svet!

Ko sem ostávljal svojo rožo krasno,
 Radóst mi ostavljála je srcé,
 Mračílo se mi je okó prej jasno,
 Po lícu tékle srage so solzné.

Na pot življenja so mi sólze lile,
 In vsklílo trnje je iz njih ostró;
 Ostí bodéče nogo mi ranile
 Ter žitje so zamórule mladó.

Zdaj tu na tujem sem kot mrtvec v grobí —
 Pomlád razsíplje cvetje krog in krog,
 Budéč spomíne o cvetni milobi,
 Ki hrani méni jo domači log.

Fr. Gestrin.

Hanija.

Poljski spisal H. Sienkiewicz. Prevel M. Vrnilež.

IV.

Veliki nôči me ni bilo domóv, préčil me je examen maturitatis v tem. Vrhu tega je želel oče moj, da bi še pred početkom vseučilišnega leta dostal prestopni izpit do višje šole. Védel je pač, da se mi ne bo ljubilo med počitnicami učiti in da bi nedvojbeno najmenj polovico tega pozabil, kar sem se v šoli naučil. Učil sem se torej prav mnogo. Razven običnih gimnazijskih úr in dela za examen maturitatis, dajal nama je še posebne lekcije mlad akademik, koji je najbolje védel, česa je treba, ker je bil sam nedavno prestopil v višje šole.

Bili so to záme znameniti časi, kajti tedaj se je jelo rušiti vse moje poslopje pojmov in vobraženj, koje so bili tako mučno sezidali duhovnik Ludovik, oče in vsa atmosfera tihega našega gnezda. Mladi akademik je bil velik radikalec na vse strani. Razlagajoč mi rimsko povestnico, umel je pri reformah Gracchov tako véšče pokazati mi ves prezir in mržnjo svojo napram vsaki oligarhiji, da so se moji zeló plemiški nazori razkadili kakor dim. Z nekakšnim globokim osvedočenjem je govoril na primer mladi moj učitelj, da mora biti človek, ki ima doskora zavzemati vážno in v vsaki meri vplivno stališče vseučilišnika, prost vsakojakih »pedsodkov« in da ne sme gledati na vse drugače, nego s sožaljenjem pravega filozofa. V obče je bil uverjen, da je človek med osemnajstim in triindvajsetim letom najsposobnejši, da uréja svet in da kolikor največ možno vpliva nánj, kajti sicer pozneje se zlagoma ali poidijóti, ali izpremeni v konservativca.

O ljudeh, ki niso bili ni dijaki, ni profesorji na univerziteti, govoril je s pomilovanjem; imel je stalne ideale, koje je navajal neprestano. V prvo sem sedaj slišal nekaj o Moleschottu in Büchnerji, dveh učenjakih, koje je najčesče citoval. Treba je bilo čuti našega »praeceptorja«, s kakim ognjem je govoril ob vspehíh nauke sedanje dóbe, o velikih istinah, za koje se slepa in pedsodna minulost ni brigala in koje so najnovejši učenjaki oteli z neslišno odvažnostjo »iz prahú pozabe« ter jih oglasili vsemu svetu. Pripovedujé takšne stvari potresal je bujne kodraste lasé in izpuhaval z vso silo cigarete, zagotavljaó ob jednom, da je temu že tako véšč, da mu je prav isto, ali izpušča dim skozi nos ali skozi usta in da ni v Varšavi človeka, ki bi se kósal ž njim. Potem je navadno vstal, ogrnil se s sukňjo, koja je pogrešala nad polovico gómbov in zagotavljal, da mu je hiteti, ker ima danes še »majhen rendez-vous«. To govoreč je tajnostno zamežiknil z očesom in dostavil, da mladost moja in Mirzina ne dovoljava, da bi nama dal natančnejšo informacijo o tem, a da bodeva pozneje i brez njegovega pojasnila razumela, kaj to znači.

Pri vsem tem, kar bi najinim roditeljem gotovo ne bilo ugajalo na mladem akademiku, imel je resnično dobre strani. To, čemur je naju učil, znal je sam prav dobro, ali pri tem je bil pravi fanatik za znanost. Obútal je nosil raztrgano, plašč ogóljen, čapko kakor staro gnezdo, nikoli ni imel groša v žepu, in vender ni nikoli

misel njegova begala na stran osebnih brig, béde in prave siročšćine. Nauki je žil s strastjo, toda za osebno svojo usodo se ni dosti brigal. Midva z Mirzo sva gledala v njem nekaj višjega, nadnaravnega, ocean modrosti, neomahljiv značaj. Svetó sva vérovala, da, ako kdo reši človeštvo ob kakovi opasnosti, bode to brez dvojbe on, ta oblastni genij, ki je bil gotovo tudi sam tega mnenja. In lovila sva njegove nazore, kakor na límanice. Kar se tiče mene, hodil sem morda celó dalje nego li učitelj moj. Bila je to naravna reakcija dotedanje moje vzgoje in pri tem mi je odprl mladi akademik vrata do neznanih svetov znanosti, poleg kojih je bilo koló mojih pojmov preozko.

Preopojen s temi novimi mislimi nisem utegnil, da sanjarim o Haniji. Spočetka, takoj po dohodu, nisem se ločil od ideala svojega. Listi, ki sem jih dobival od nje, netili so ogenj na žrtveniku srca mojega, ali poleg oceana idej mladega akademika se je začenjtal ta naš sélski svet, tako tih, miren, vedno bolj drobniti in manjšati v mojih očeh. Izpred njih sicer ni izginila popolnoma, ali bila se je nekako zavila v lahko meglico podoba Hanijina. Kar se dostaje Mirze, tudi on je stopal z menoj vred po cesti silnih prevratov, ali o Haniji je tem menj mislil, ker je bilo naši stanici nasproti okno, pri kojem je sedévala penzijaarka Jozija. Selim jame vzdihati za njo in po vse dneve sta gledala drug drugega, kakor dva ptička iz kletek. Selim je zagotavljal z neporušljivo stanovitnostjo: »ta, ali nijedna.« Često se je dogajalo, da se je, legši vznak, učil, učil in potem zagnal knjigo ob tla, skočil na noge, zagrabil me, kričal kakor zblaznel ter se smijal:

»O, Jozija moja, kako te ljubim!«

»Pojdi k bésu, Selim«, rekal sem mu.

»Oh, to ni Jozija«, odgovarjal je Selim in se vračal h knjigi.

Napósled je prišel čas izpitom. Dostala sva ju oba s Selimom, maturo in vstopni izpit za vseučilišče, zeló srečno. Potem sva bila prosta, kakor ptiča, ali tri dni sva se še v Varšavi zmúдила. Porabila sva ta čas v to, da sva si dala napraviti akademiško obleko in da sva opravila svečanost, ki je bila po mnenji najinega učitelja neizogibna, to je inaugurovano pitje nas trójice v prvi krčmi, kamor nas je zanesla dobra sreča.

Po drugi butelji, ko se je meni in Selimu že v glavi vrtélo, in ko se je na lici najinega učitelja, sedaj kolege, rdečica pokazala, prevladala je srca naša nagla, neobična razčiljenost in sklonost do srčnih izjav. Učitelj najin izpregovori:

»No, zdaj sta šele človeka, dečáka moja, in svet stoji odprt pred vama. Sedaj se lahko zabavata, razméčeta novce, igrata gospóda, ljubita, ali jaz vama rečem, da je vse to glupost. Takovo življenje, notri brez misli, za koje se žije, dela in bori, to je res glupost. Da se pa razumno živi in modro bori, treba je stvari trezno motriti. Kar se tiče mene, mislim, da trezno motrim.

Jaz ničesar ne verujem, česar se sam ne dotaknem in tudi vama isto svetujem. Moj Bog, toliko je potov življenja in misli na svetu, in vse to je tako zamotano, da ti je treba vrag védi kake glave, da ne zablodiš. Toda jaz se držim znanosti in potem — basta. Na budalosti me ne zasajijo; da je življenje glupo, zato nikomur ne razbijem butilje na glavi, kajti tu je znanost. Da je ni, prestrelil bi si glavo. Po mojem mnenji ima do tega vsakdo pravico in brez dvojbe to stvorim, ako v tem oziru obubožam. Prevaraš se v vsem: ljubiš, ženska te prekaní, véruješ, pride hip obupa, ali na preiskavi pretvarjanja hranilnih snovi lahko sediš do smrti, da se ni ne ozreš, a pride dan in zazdí se ti nekako glupo, nekako temno, in to je že kres: klepsidra, portret v ilustraciji, glup životopis, finita comedia! Tedaj je konec: dajem vama na to besedo, dečáka moja. Ne vérujta v nikakovo bedaštvo. Znanost, mladíča moja, ona je osnovni kamen. In poleg vsega tega ima to še drugo dobro stran, da smeš hoditi, baveč se s takovimi stvarmi, v raztrganem obútalú in spati na sénu. To nikakor ne preči. Umejeta li?»

»Na zdravje in na čast znanosti!« vsikrikne Selim, kojega oči so žarele kakor živo oglje.

Učitelj potegne z roko gori po valovitih svojih kodrih, nagne kupico, potegnivši v sé dima, izpuhne skozi nos dva ogromna pramena ter izpregovori dalje:

»Poleg strogih znanosti, Selim, koje si že omenil, poleg strogih znanosti torej je še filozofija in so ideje. Tudi s temi se izpolnjuje breg življenja našega. Filozofijo, a zlasti idealno-realno, to vam kar naravnost povem, jaz preziram. To je golo členkanje. Loví resnico, ali loví se kakor pes za svoj rep. V občé jaz ne trpim členkanj: jaz ljubim fakta. Iz vode ne iztisneš sira. Kar se tiče idej, to je druga stvar. Zánje je vredno glave nastaviti, ali vidva in vajina očeta hodite po brezumni poti. Jaz vama rečem to. Živela ideja!«

Znova smo izpraznili čaše. Iz lás se nam je kadilo. Temna gostilniška soba se nam je zdela še temnejša; sveča na stolu je gorela medló: dim je kazal slike, navešene po stenah. Za oknom na podvoru je pel berač nabožno pesem: »Swęta niebieska, Pani anielska!« in v prestankih je preigrával tožno beraško melodijo na goslih. Verjel sem besedam učiteljevim, ali čutil, da ni povedal še vsega, kar more izpolniti življenje. Nečesa sem pogrešal, neko tesnobno čustvo me je prevladalo nehotó; že pod vplivom motnosti, vina in hipnega vzburljenja, ozval sem se stíha:

»Ali ženska, gospod, ženska ljubeča, požrtvovalna kaj nič ne velja v življenji?«

Selim je jel peti:

»Kobieta zmienna jest:
Głupi kto ufa jój!«

Učitelj me čudno pogleda, kakor bi mislil o čem drugem, ali takoj se vzravna in reče:

»Oho, že je pokazal kos sentimentalnega ušesa. Veš ti, Selim bo prej mož kakor ti. Čuvaj se, čuvaj, pravim ti, da ti pota ne zaprè kako krilo in ne ogrení življenja. Žena! Žena! (Tu je učitelj po starem z očesom zamežiknil), to blagó nekoliko poznam. Ne morem se pritoževati, res je, ne morem se pritoževati. Ali vem i to, da vragu ne smeš pomoliti prsta, sicer te zagradi za

vso roko. Žena! Ljubezen! Vsa naša nesreča je ta, da od bedaštva delamo velike reči. Ako se hočeš s tem baviti tako, kakor jaz, bavi se, ali življenja ne žrtvuj v to. Imejta pamet in ne plačujta za slabo blagó dobrega novca. Mislita li, da se jaz srdim na ženske? Ni v snú ne. Nikakor, meni se milijo, ali ne na kvar svojega izobraženja. Pámetujem, ko sem prvi pot ljubil neko Lolo, mislil sem na primer, da je suknja njena — svetinja, toda bil je brkál. Tako je. Ali je bila ona kriva, da je hodila po práhu, namesto da bi letala po nebu? Nel Jaz, glupec, sem jej po sili namišljjal krila. Moški je dovolj omejena stvar. Jeden in drug nosi v srci, Bog si védi, kakov ideal, in ako pri tem še čuti potrebo ljubezni, govori, srečavši prvo lepo gosko, sam v sebi: »to je ta.« Pozneje spozna, kako se je motil in ta mala zmota stvorí idijota za vse življenje.

»Vender priznavaš, gospod,« rečem mu, »da moški čuti potrebo ljubezni in gotovo i sam čutiš to potrebo, kakor drugi.«

Komaj viden sméšek preletí po ustnah učiteljevih.

»Vsaki potrebi,« odgovori, »se lahko raznojako zadoščuje. Jaz delam po svoje. Rekel sem že, da od gluposti ne delam velikih reči. Jaz sem trezen, res, mnogo treznejši nego sedaj. Ali videl sem ljudi, kojim se je življenje pomešalo in zaplelo kakor nit radi jedne ženske; zato ponavljam, da ni vredno vsega življenja v to polagati, da so znani boljši in vzvišenejši zmotri in da je ljubezen malenkost. Na zdravje treznosti!«

»Na zdravje ženstvu!« vsikrikne Selim.

»Dobro, bodisi,« odgovori učitelj. »Ženske so prijaznivi stvori, dasi ne gre resno ž njimi razmišljati. Na zdravje ženstvu!«

»Na zdravje Joziji!« vsikriknem jaz in trčim ob Selimovo čašo.

»Čakaj! Sedaj je vrsta moja,« odgovori Selim. »Na zdravje . . . zdravje tvoji Haniji! Jedna je vredna druge.«

Vskipela mi je kri in oči so se mi iskrile.

»Mirza, mólci,« vsikriknil sem. »Ne izuščaj mi v krčmi tega imena.«

To rekši sem treščil čašo ob tla, da se je razdrobila na tisoč koscev.

»Si li zblaznel?« zavpije učitelj.

Jaz nikakor nisem zblaznel, le gnjev je kipel v meni in palil kakor plamen. Lahko sem poslušal vse, kar o ženstvu govori učitelj, lahko mi je ugajalo, lahko sem se jim rogal kakor drugi; ali vse to sem lahko delal zato, ker nisem obračal besed in róganj na nikogar svojcev, ker mi ni takoj ni na pamet prišlo, da bi se raztezala ta občna teorija i na meni drage osebe. Ali slišavši ime prečiste svoje siróvice, izúščeno lahkomišljeno v tej krčmi, sredi dima, gnusa, praznih butelij, zamaškov in ciničnega razgovora, menil sem, da sem čul kakovo svetokradstvo, takovo onečiščenje in takovo krivdo, stvorjeno Hanijici, da sem v gnjevu skoro izgubil pri-sotnost duhá.

Mirza me presenóčen pogleda, ali takoj potem jame se mu obraz temiti, oči žareti, na čelo mu stopijo vzli žil, a črte se mu raztegnejo in se pokažejo take, kakor pri pravem Tatarji.

»Ti mi braniš govoriti, kar se mi ljubi!« vsklikne zamolklo, pretrgano z naglim oddihom.

Na srečo seže učitelj v tem hipu med naju.

»Nista vredna obleke, kojo nosita!« žakričí mož.

»Kaj je to, bosta li se bila ali uhala, kakor šolski páglavci? To so vam filozofi, koji si razbijajo čaše na glavi! Sramujta se! Vama je razpravljati o javnih vprašanjih. Sram vaju bodi! Iz boja o pojmih na boj s pestmi. Idita! A jaz vama rečem, da napijem na čast vseučiliščem in da sta tróta, ako ne trčita, kakor gre in ako le kapljo pustita v čašah.«

Ohladila sva se oba. Selim pa, dasi je bil bolj pijan, ohladil se je prvi.

»Prosim oproščenja«, rekel je z mehkim glasom,

»jaz sem bedák.«

Srčno sva se objela in izpraznila čaši na čast vseučilišč. Potem je učitelj zavzdignil: »Gaudemus«. Skozi steklena vrata, držeča v gostilno, jeli so kupci noter pogledavati.

Zunaj se je zmračilo. Bili smo vsi pijani, kakor se govori. Veselost naša je dosegla vrhunec in jela zlagoma upadati.

Učitelj se je prvi zamislil in rekel nekoliko potlej:

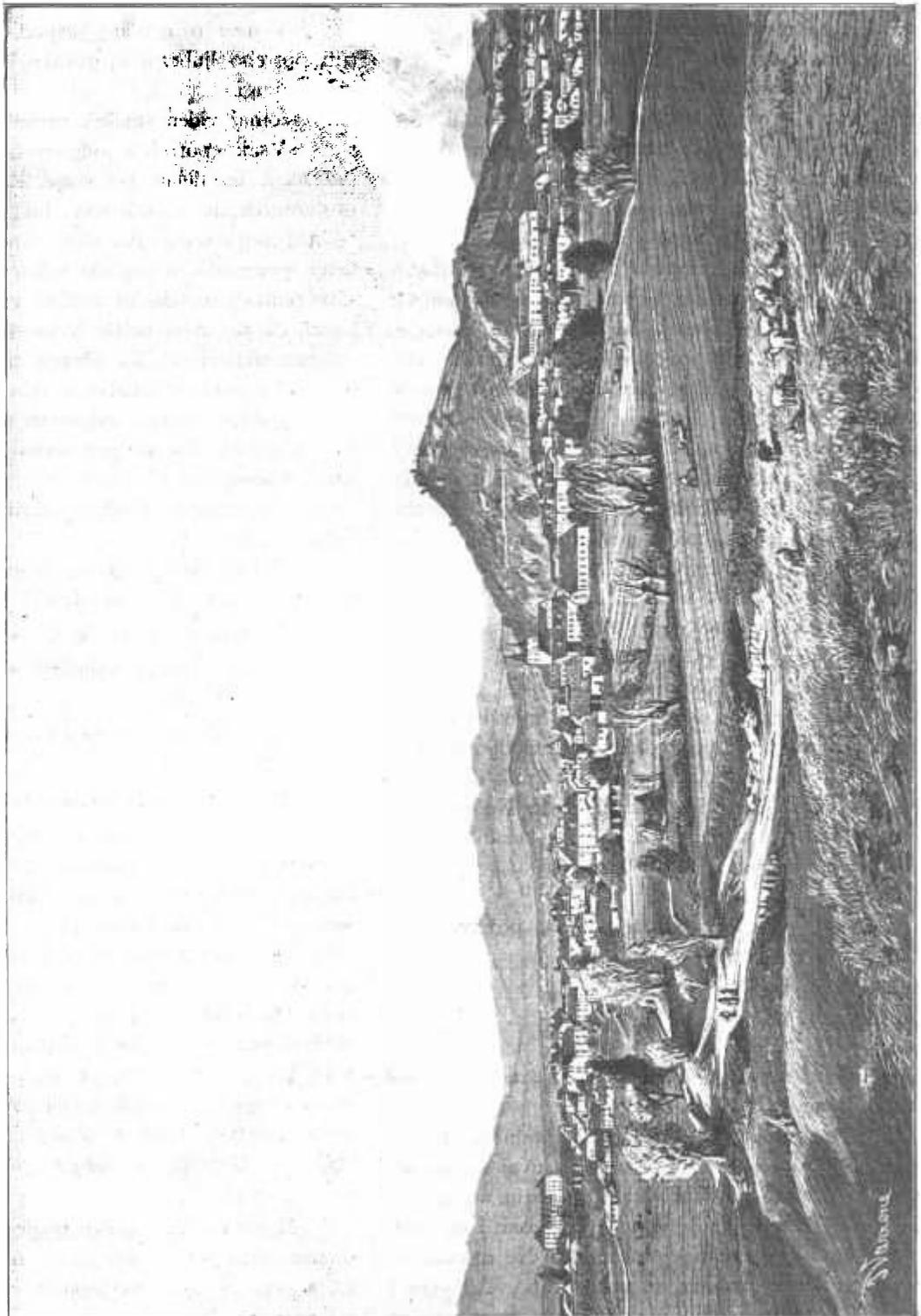
»Vse to je dobro, ali, ako se dobro preudari, življenje je neumno. Vse to so umetni pomočki, a kaj se tam temu v duši godi, to je druga stvar. Jutrašnji dan bo gotovo podoben današnjemu: ista beda, štiri gole stene, raztrgana obútal in . . . tako brez konca. Delo na delo, toda sreča . . . eh! Človek se mami in oglušá, kakor more . . . Zdravstvuajta!«

Izgovorivši nasadí si na glavo čapko, po vrhu ogóljeno, in se nekoliko potov mehanično pregane, kakor bi hotel zapeti

suknjo na gómbe, kojih ni imela, zapali si cigareto in reče, mahnivši z roko:

»No, platita, kajti jaz sem suh, in ostanita mi zdrava. Mislita náme, ali pa ne. Vse jednako mi je. Jaz nikakor nisem sentimentalen. Zdravstvuajta, vrla mi dečáka . . .«

Poslednje besede je izpregovoril z genljivim in mehkim glasom, kakor proti zagotovu svojemu, da ni sentimentalen. Bedno srce je trebalo ljubezni in bilo je sposobno ljubiti kakor vsako drugo, ali pomanjkanje od mladih nog, uboštvó in ljudska ravnodušnost so ga naučili zamikati se v sé. Bila je to duša ponosna, dasi goreča, in baš radi tega povse polna bojazni, da bi je ne odpehnili, ako se prva h komu prisrčno nagne.

Postójina.

Ostala sva nekaj časa samá in pod vplivom nekakove tožnosti. Morda je bilo to tožno predčutje, da bednega učitelja svojega ne vidiva več v življenji. Niti on sam, niti midva nisva slutila, da so v prsih njegovih že davno tičale kalí smrtonosne bolezni, koje se ni bilo rešiti. Beda, čezmerna sila, strastno delo pri knjigah, noči brez spanja in glad pospešili so razvi-

tek. Jeseni, s početkom listopada, umrl je najin učitelj za sušico. Njegovo krsto je spremljal prav majhen broj kolegov, kajti bile so počitnice in le uboga mati, prekupóvalka blagoslovljenih slik in voščénih sveč pri dominikanski cerkvi, jokala je glasno za sinom, kojega često v življenji ni razumela, ali kojega je ljubila, kakor matere v občé.

(Dalje prihodnjič.)

Ruske radikalne struje.

Predavanja prof. dr. Frana Celestina v zagrebškem vojnem kazinu dné 26. marcija 1886. l.

(Konec.)

Prav veliko se je govorilo tudi o romanu Černyšév-skega: Čto délatj? Pisal ga je v preiskovalnem zaporu, v katerem je bil radi nihilistične agitacije, ter je bil za to tudi obsojen na sedem let robije in da ima vedno ostati v Sibiriji. Junak (Lópuchov) je v hiši staršev junakinje (Vère) učitelj. Véra hoče biti neodvisna in junak jo podpira v tem. Sočutje rase med njima, dokler se tajno ne poročita ter si z delom služita, kar je potrebno za življenje. Osnujeta šivalno, hranilnico itd. vse na socijalističnem temelju tako, da se dobiček deli med šivilje. Ali Véra se zaljubi v Kírsanova, prijatelja in somišljenika Lópuchova, kateri videči to izginja tako, da ljudje mislijo, da je mrtev: seli se v Ameriko, da ne bode na potu — ljubečima se. Čez nekaj let se vrača kot Charles Beaumont in kot zastopnik angleške tvrdke, postaje ravnatelj tvornice za sveče in jemlje za ženo hčer prejšnjega ravnatelja ter je zopet dober prijatelj Kírsanova in njegove — žene.

Roman je bil tiskan najprej v »Sovreménniku« (1863) in je trajno — ali ne dobro — vplival na mladino, katera je v svoji vrtoglavosti prav resno posnemala čudne junake ter tako padala v nihilistični vrtnec. To delo je, kakor vsak lahko vidi, prav nezrelo, četudi se drugače pri Černyšévskem »more najti — kakor mu priznava tudi Anglež Mackenzie-Wallace (Russland, 3. Aufl. Leipzig 1880 s. 520) — prav veliko pameti in zmernosti.«

Radikalna struja se je dalje razvijala in se kmalu razvila v fanatično propagando, ki se je širila visoko gori v višje društvene kroge in globoko doli do najnižjih društvenih slojev. Bila je tajna. Ali posamezni slučajji, ki so se pred sodišči obravnavali, kazali so tajno delovanje fanatikov. Člene si nabirajo še vedno najrajši iz omikanih stanov in sicer moške in ženske. Vendar si izkušajo delovanje bolj in bolj širiti in pridobivati ljudstvo v tvornicah, po mestih in na deželi. Za to uče večkrat premožni ali celó bogati mladi ljudje kak obrt ali sploh posel, ki ga opravljajo nižji sloji, preoblačijo se in »hodijo med národ«, kakor se je to imenovalo. Take preoblečene agitatorje so zasledili prvič l. 1875.

Iv. Turgénev je opazil tudi to dóbo razvitja radikalnih struj ter jo nam opisuje (1875) v romanu »Novj« (nov naraščaj), ki je torej nekako nadaljevanje prejšnjih dveh romanov (Očetje in sinovi, Dim). Osebe v njem

lahko razdelimo na tri vrste, na radikalce, liberalce in konservativce: glavno ulogo igrajo prvi. Na ukaz neznane njim osebe zapuščajo agitatorji Petrograd kot pokorno orodje tajne propagande, iščejo v gubernijah privržencev in podpore, stopajo v tvornice kot delalci in delalke. Tudi junak, Neždánov, dijak petrogradskega vseučilišča, zapušča prestolnico in postaje na deželi domači učitelj v hiši visokega petrogradskega činovnika, Sipjágina. V hiši je tudi Marjána, mlada siromašna rojakinja, hči generala, kateri je bil prognan v Sibirijo radi nepoštenosti v službi in pomilovan malo pred smrtjo. Brata gospodarice, Markelóva, Neždánov kmalu spozna je kot jednega iz »svojih«. V svojem prevratnem fanatizmu Markelóv trdo veruje, da se bode prevrat kmalu dogodil, česar pa bolj trezni Solomin, ravnatelj sosedne tvornice, ne veruje in, če tudi je zmeren radikalec, ne trpi agitacije v svoji tvornici. Marijani so dobrote rojakov prav grenke, N. ji vse pove in ona želi sama »iti v národ«. Ljubi N--a in beži z njim in Solomin ju skriva v tvornici, kjer oblečeta kmetsko obleko. N. agituje v okolici, kakor tudi Markelóv, ki je pa tako goreč, da ga kmetje sami pograbijo in predajo policiji. N. je izgubil vero v svojo stvar in se ubija sam, potem ko se je bil prevratni poskus popolnoma ponesrečil.

Karakteristika radikalcev je precèj slaba, četudi se ne dá tajiti, da so potem dogodki Turgénevu v marsičem pritrtili. Ker ravno sredi sedemdesetih let pozaprlí so mnogo agitatorjev in sodnijske obravnave so takoj pokazale, da obstoji dobro urejena prevratna stranka agitatorjev.

Dražéče proklamacije pa so še dalje širili kakor tudi knjižice n. pr. »chitraja mechnika« (zvit stroj) ali »povest o štirih bratih«, da bi le nezadovoljnost budili v národu. Govori se pa tu vedno o socijalni krivici gledé razdelitve bogastev. Ali ta propaganda v občé ni imela vspeha, četudi so se agitatorji oblačili v kmetsko obleko in se odrekli od vsake udobnosti, da so mogli agitovati med národom. Stepnják, ki je — kakor se kaže — jeden najbolj delalnih in vplivnih agitatorjev, imenuje (v svojem delu: La Russia sotteranea p. 29) propagandista od 1872—75 troppo ideale (preveč idealnega) in takoj priznava, da se je teoretični nihilizem deloma izpremenil v terorizem e ha consecrato il suo braccio poderoso a la causa del popolo (ter je

svojo težko roko posvetil národni stvari) 33. str. Dalje je zanimivo priznanje, da je še le l. 1877 žid (Aron Zundelévich) osnoval v Petrogradu tajno »svobodno« ti-skarno, prvo, ki je zaslužila to ime (str. 198), da se državljanska srčnost, katere nima (starejše) rusko društvo, nahaja le pri mladini (str. 243), da mora število členov prevratne (teroristične) stranke neobhodno biti omejeno (str. 262), da terorizem ni več kakor je bil nihilizem (1860—70) čisto odricanje (str. 43) nego da se za sedaj omejuje na čisto politično borbo z vlado, »per avere la possibilità di procedere alla rigenerazione sociale della patria coi mezzi pacifici ed umanitarii (da bode imel priliko, da pristopi k socialnemu prepородu domovine z mirnimi in človečnimi sredstvi str. 280).«

Torej stranka, ki po lastnem priznanju ni imela mnogo privržencev, kazala je vendar divji fanatizem in energijo, ki je Rusiji mnogo škodila. Omejeni številom na nekaj glav so se bili zarotili teroristi proti življenju blagega osvoboditelja kmetov, carja Aleksandra II., ter večkratni poskusili, da ga umoré (zadnje čase: 2. aprila (st. kol.), 18. in 19. novembra 1879., 5. februarja 1880), dokler napad dné 1. marca 1881 (st. kol.) ni dosegel svojega žalostnega namena in nasilno vzel Rusiji enega iz najplemenitijih vladarjev. Zanimivo je tu, da je od onih dveh žensk, ki so bile v napad zapletene in obsojene na viselice, jedna (Hessi Helfman) bila židovka, druga (Sófja Peróvskaja) pa je spadala med najvišjo aristokracijo, in da je pri enem iz prejšnjih napadov tudi žid (Goldenberg) sodeloval in je pred smrtjo povedal imena tovarišev. Od obsojencev za napad od 1. marca 1881. bil je najstarejši (Željábov) 30 l. star, najmlajši pa (Rysakóv) 19 let.

Proklamacije, tajni časopisi (n. pr. *Naródnaja Vólja*, *Vperéd*), razne sodnijske obravnave, vse to nam kaže, da ni bilo veliko teroristov. Od tedaj pa je terorizem menda še bolj oslavljen, sklepali bi to vsaj po tem, da je od tedaj stranka komaj pokazala, da še obstoji. Zanimivo je tolmačenje ruskega radikalizma po besedah ruskega radikalca, ki je pisal Mackenzie-Wallace-u: »V resnici je ruski radikalizem samo logičen sklep, ki se temelji na slabi osnovi čutja in na neznanji pogojev zgodovinskega življenja in človeštva sploh.«

Ravno to velja pač tudi o skrajnih težnjah zunaj Rusije — saj je tudi nihilizem sad evropskih vplivov ter se je rodil iz krivih teoretičnih sklepov in pretiravanja, katero bode čas — kakor povsodi — popravil tudi v Rusiji. Za to smemo verjeti Courrieru, ko pravi (o. c. 296): »Il ne faut pas cependant s'exagérer outre mesure l'importance de cette propagande. On vit bon nombre d'étudiants, épris de l'idée de ne reconnaître aucune autorité, travailler d'eux mêmes à leur développement, et transformer le nihilisme en une sorte de théorie du help-selp. (Vender si ne smemo preveč pretiravati vržnosti te propagande. Vidimo precejšnje število dijakov, zavzetih od ideje, da ne priznavajo nobene avtoritete, da delajo sami od sebe za svoj razvoj in da preobračajo nihilizem v neko vrsto teorije »pomagaj si sam.«)

Ta duševna zmota negacije je v Rusiji morda bolj ko kje drugje neka vrsta kulturne otročje bolezni, ki se

je mogla tim laglje razvijati čim menj je bilo prave omike, sposobne, da se vspešno protivi tem teorijam. Celó sama na sebi gotovo pohvalna želja usvojenja kulturnih vspehov tujih národov morala je večkrat zakriviti krivo razumevanje in pomote, med katere moramo posebno šteti naravno in skoro neizogibno površnost v razumevanji tujih idej. Tu se odlikuje bolj ali menj posebno časnkarstvo in sicer pri menj naprednih in mladih národih gotovo bolj, ko pri onih, ki so v omiki že dalje napredovali. V tem zmislu igrali so in deloma še igrajo ruski časniki važno ulogo: »I giornali ispirano ai Russi una illusoria persuasione d'essere al livello della civiltà europea . . . Il giornalismo costituisce in Russia una forza, que opera in ogni sfera intellettuale . . . Così il giornalismo nuoce alla vera critica, e la letteratura rimane senza una guida verace ed imparziale (Storia della letteratura russa per Stefano Scevireff e Giuseppe Rubini 259, 260: Časopisi dajo Rusom umišljeno prepričanje, da so dosegli popolno evropsko omiko . . . Časopisje ima v Rusiji moč, ki deluje v vsakem intelektualnem oddelu . . . Tako časopisje škodi pravi kritiki in literatura ostaje brez pravega in nepristranega vodila.) In gotovo bodedo pritrđili tema pisateljema, ko govorita nedvojbeno brez vsake sovražnosti proti Rusiji ali ruskemu narodu (str. 310): La barbarie è una peste mortifera alle nazioni, essa le rode e le distrugge (barbarstvo je narodom smrtonosna kuga, ona jih izjeda in uničuje). Ker ob enem priznavata (str. 310), da so tri glavna plemena evropskega kontinenta, romansko, germansko in slovansko, namenjena à guidare alternativamente la civiltà umana (da vzajemne podpirajo človeško omiko). Káko ulogo pa bode slovanstvo v bodočnosti imelo, ne da se še, se ve, označiti. Vender je zanimivo, kar govori globok ruski mislilatelj, F. M. Dostoévskij, v načrtu odrese na carja, jednoglasno sprejetem v seji petrogradskega slovanskega društva 14. februarja 1880.) tudi o skrajnih ruskih radikalcih, teroristih, »da so namreč trdo prepričani, da kakeršni-koli »pogin«, kakeršna koli zmešnjava bode sledila iz njihovih krvavih zločinov, da bode novo vender boljše nego je to, kar sedaj uničujejo«. V zadnjem zvezku svojega »Dnevnika pisatelja« pravi Dostoévskij, da zaupa ruski mladini, ker ona da trpi, ker išče resnice, nje želi«. Že prej (18/4 1878) pa je bil rekel moskovskim dijakom: »Nikoli še ni bilo dóbe, da bi bila mladina v svoji ogromni večini bolj iskrena ko sedaj in bolj čistega srca, da bi bi bila bolj želela resnice in pravice in da bi bila bolj pripravljena žrtvovati tudi življenje za pravico in za besedo resnice (Poln. sobr. soč. F. M. Dostoévskago St. Pet. 1883 I. Priloženija 81).« O nihilizmu pa je bil že prej pisal (14/12 1870 N. N. Stráchovu), »da bo izginul ko prah in da prihodnost pripade slavjanofilskemu pravcu.«

Če bo to res tako, ne moremo še vedeti. Sicer čistega odricanja je vedno in vedno menj, ali radikalizem je še tu, oni radikalizem namreč, ki se menj bavi s političnim ko s socialnim stanjem. In morda smemo reči, da čutje za socialno pravico, ki je v ruskem omikanem društvu jako razvito, ne bode kmalu izgubilo svoje moči. Pa ravno to toplo čutje, ki se ogreva za

interese vsega národa, bode morda občevalo Rusijo marsikaterih zmot, ki jih vidimo v kulturnem razvitju zapadne Evrope. Ono pač ne bode dalo, da se zamušči zmisel za občno dobro, mari ga bode podpiralo in zadrževalo brezobzirno prodiranje rimskega prava, da kapitalizem vendar ne bode mogel preveč svobodno vladati in gospodariti. In čim bodo ljudje bolj spoznavali lasten položaj, tím lože in vspešneje bodo rabili potrebna sredstva.

Sicer je pritisek brezobzirnih kapitalistično-individualističnih teženj tudi v Rusiji jako velik, deluje z liberalnimi frazami in drugimi sredstvi ne brez vspeha, da si v ime svobodnega napredka pokori vse materialne in duševne interese. Ali tem iz tujega pri-nešenim težnjam opirajo se vplivni krogi, ki imajo vedno pred očmi interese vsega naroda. To dokazujejo tudi nedavne vladine naredbe, ki imajo vse plemenit in resnično državni namen, da se popravi položaj ogromne večine ruskega národa, njegovega kmetskega

stanu in da se davki n. pr. glavarína ali odkupnina ali odstranijo ali pa vsaj znatno olajšajo ali da »kmetska banka«, katero je vlada osnovala, in podružnice omogočijo ceni kredit. Lep vspeh ni izostal: občine rade rabijo kredit za nakup zemlje: te najjačje osnove vsake države — dokler zemljišča ne tišče preveliki dolgovi, dokler konkurencija »na življenje in smrt«
producenta ne uničuje ter se ne javlja žalosten nasledek jednostranskega kulturnega razvitja, sedanje robstvo radi dolgov.

Ako si napredek uredimo tako, da resno in z vsemi sredstvi izbegavamo vsako nepravilno razvitje v socialnem ali na socialnem telesu ter si tako pridobivamo zdrave, stalne odnošaje: potem gube radikalne pretiranosti vsako *raison d'être* in v Rusiji tím bolj, ker niso nikoli imele národa na svoji strani ter ga pri odločno realnem zmislu národnega ruskega značaja pač tudi nikoli ne morejo imeti in ga ne bodo imele. —

Njekoľko dumi za b'garskata literatura.

Ot Kitančeva.

(Prenesel bolgarski izvornik v latinico i prevel na slovenski: A. Bezenšek.)

(Dalje.)

Vremeto na car Simeona je bilo naj čestitij't period na staroto b'garsko carstvo v vséko otnošenje, ta za tova njekoi pisateli go naričat zlaten viek na B'garija. I v literaturnoto otnošenje tova vreme je bilo najdobroto. Pod pokrovitelstvoto na tozi car, kojto po svojata učenost ne padal po dolu ot s'vremennika si Leva Filozofa v Vizantija (kojto bil negov s'učenik) s'brali se čela t'lpa učeni i trudoljubivi B'gari, mladi i stari. Naj znameniti meždu tēh są bili: Episkop Konstantin, Prezviter Kozma, Černorizec Hrabr, Joan Eksarh B'garski i kade kraj't na Simeonovoto carovanje — Pop Jeremija, za kogoto povečeto učeni mažje misljat, če je bil sam si Pop Bogumil. Pri težji pisateli trēbva da priturim ošte i sv. Klimenta Ohridskij, kojto prod'lžaval ošte svoitē trudove i svojata literaturna dējatelnost i samago car Simeona, kojto pri drugitē si d'ržavni griži ne zabravljat da se zanimava i s kniževnost'ta. Ot negovoto pero je ostanalo za žalost samo jedno proizvedenje — knjigata Zlatostruj, kojato je s'tavena ot izbrani slova iz sv. Ivana Zlatousta, převedeni i naredeni ot samago car Simeona. No meždu vsi-čitē tija pisateli naj plodovit i naj darovit je bil Joan Eksarh B'garski. Kakto se vižda ot ostanalitē i zapazeni do nas negovi s'činenija, toj je bil i naj učenij't.

Kakto v vséko drugo otnošenje, taj i v literaturno, vreme to na Borisa je bilo podgotovljenje za bljesk't na Simeonovata epoha. Naj nužnitē knigi bogoslužebni i c'rkovno poučitelni večē bili prevedeni, taka štoto b'garskitē knižovnici v vreme to na car Simeona ne se zadovoljavali večē samo s prost převed, a iskali da proizvedat nješto po samostojatelno; za tova se vdali v podražanje na gotovitē vizantijski literaturni formi. Po tozi

Za carja Simeona je bila najsrečnejša dōba starega bolgarskega carstva v vsakem oziru, in zato jo imenujo nekoi pisatelji zlati vek Bolgarije. Tudi v slovstvenem oziru je bil ta čas najboljši. Pod pokroviteljstvom tega carja, koji glede svoje učenosti ne stoji niže od istodobnega Leva Filozofa v Bizanciju (in koji je bil njegov součenec) sobral se je cel krog učenih in marljivih Bolgarov, mladih in starih. Najznamenitejši med njimi so bili: škof Konstantin, duhovnik (prezbiter) Kozma, Černorizec Hrabr, Joan eksarh bolgarski in pri koncu Simeonovega vladanja — pop Jeremija, o kojem mislé mnogi učenjaki, da je bil sam pop Bogumil. K tem pisateljem treba še dobaviti tudi sv. Klimenta Ohridskega, koji je nadaljeval svoja dela in svoje slovstveno delovanje pod samim carjem Simeonom, koji pri drugih državnihi skrbeh ni pozabil zanimati se tudi s kniževnostjo. Od njegovega peresa je ostal na žalost samó jeden proizvod — knjiga Zlatostruj, koja je sestavljena iz izbranihi govorov sv. Ivana Zlatousta, prevedenihi in naredenihi od samega carja Simeona. A med vsemi temi pisatelji najplodnejši in najdarovitejši je bil Joan eksarh bolgarski. Kakor se vidi od ostalih in nam ohranjenih njegovih spisov, bil je ta tudi najučenejši.

Kakor v vsakem drugem oziru, tako tudi v slovstvenem je bilo vladanje Borisovo pripravljeno za sjaž Simeonove dōbe. Najpotrebnejše knjige bogoslužne in c'rkovno-poučne so bile že prevedene, tako da se bolgarski kniževnici za časa carja Simeona niso več zadovoljevali samó s prostim prevodom, nego so želeli proizvesti kaj samostalnejšega; zato so začeli posnemati gotove Bizantijske slovstvene forme. Na ta način proiz-

način tē proizveli v B'lgarija jedna literatura dosta bogata, no s'vsēm podobna na vizantijskata. Po primēr't na vizantijskitē slova, poučenija, panigirici, sbornici, povēsti i romani — javili se podobni literaturni proizvedenija daže v slog't i jazik't; taka štoto v tēh se srēšta s'šstata nadutost, visokoparnost i ljubov k'm iskuštenitē epiteti, metafori i protivopoloženija, kakto i v vizantijskitē literaturni proizvedenija. Trēbva vpročem tuka da priznaem, če podobritē pisateli ošte togava veče bjeha zahvanali da vnasjat v kniževnost'ta lek, dobrē obrabotan i liesnorazumliv jazik i samostojatelnost, kakto v izbor't na prēdmētītē, taka i v izloženjeto. Kato za primēr mogat da poslužat: s'činenjeto na Černorizeca Hrabra »o p'ismenēh« i njekoi ot s'činenijata na Joanna Eksarha B'lgarski. D'lgo vreme trēbvalo da se mine do kato b'lgarskitē knižovnici da se osvobodat ot slēpoto podražanje na vizantijskitē obrazci, i to je jestestvenno; zaštoto B'lgaritē togava načenvali, a Vizantijcītē s'j imali pred sebē si cēli vjekove literaturen život s klasičeskata drēvnost na G'rcitē.

Ot knigitē, koito s'j se spazili do sega ot onaja otdalečena epoha, može čelovek da si s'tavi ponjatije, če b'lgarskata stara knižnina je nosila čisto čerkoven ortodoksalen karakter. Daže povjestitē i romanitē, prevedeni i vzeti iz vizantijskata literatura, nosjat s'vsēm religiozen karakter. No tova s'vsēm ne trēbva da ni učudva, kato znaem, če v onova vreme nikadē v Evropa ne je imalo nito je moglo da ima čisto svjetska knižnina. Togava je bil viek't na nabožnost'ta i prēsnoto junošesko religiozno čuvstvo. Pri vsičkotova b'lgarskata literatura ot onova vreme ne trēbva da si ja v'obrazjavame za s'vsēm djetinska, ne seriozna ili samo legendarno-hristijanska. Samo jedin b'rz prēglēd v'rhu onēzi malko knigi, koito s'j došli do nas, može da ni ubēdi, če literaturata k'adē sredata na X viek je bila dosta seriozna v B'lgarija i če B'lgaritē se interesovali i prēvoždali i spisvali knigi za takiva prēdmēti, za koito togava ni jedin ot evropejskitē narodi ne je mislil. Taka na primēr knigata na Joanna Eksarha »Šestodnev« je sbornik ot prevodni i otčasti originalni statii negovi, v koito se t'lkuva i se razjasnjava s'tvorenjeto na svjeta v šest dni, kato se starae da potvrdi hristijanskoto učenije s citati ot učenijata na njekoi ot drēvnitē g'rcki filosofi. S'šstij spisatelj je napisal grammatika b'lgarska, sporēd g'rckata grammatika na Joanna Damaskina, i terminitē, koito toj togava je izmislil v grammatikata se upotrēbjavat i do dnes ošte u povečeto slavjanski narodi, kato napr. častitē na reč'ta: s'šstestvitelno ime, prilagatelno, mjestoimenje, glagol, pričastje i pročee. Taja negova grammatika se je spazila i je prēpečatana v Rusija ot Kalaidoviča v negovata kniga: »Joan Eksarh bolgarskij«. Može tja da ne otgovarja na segašnitē iziskvanja na naukata, može da ima njekoi pogrēški, no ne trēbva da zabravjame, če tja je pisana v pr'vata polovina na X viek.

veli so v Bolgariji slovstvo dosti bogato, a čisto podobno bizantijskemu. Po primeru bizantijskih govorov, poukov, panegirik, zbornikov, povesti in romanov — javili so se podobni slovstveni proizvodi tudi pri Bolgarih. Ti so bili večinoma robska posnemanja — posnemanja celo v zlogu in jeziku; tako da srečamo v teh isto nadutost, visokoparnost in ljubav do umetnih epitetov, metafor in antitez, kakor se nahajajo v bizantijskih slovstvenih proizvodih. Radi tega trebamo tukaj priznati, da so bili boljši pisatelji že tedaj započeli rabiti v slovstvu lehek, dobro opiljen in lahko razumen jezik ter samostalnost, kakor v izboru predmetov, tako tudi v stilu. Kot primer morejo poslužiti: spisi Černorizeca Hrabra »o p'ismenēh« in nekovi od spisov Joana eksarha bolgarskega. Dolgo časa je moralo miniti, dok se niso bolgarski kniževnici osvobodili slepega posnemanja bizantijskih obrazcev, pa to je naravno, ker Bolgari so tedaj začenjali, a Bizantijci so imeli pred seboj cele vekove slovstvenega življenja s klasično starino grško.

Od knjig, koje so se ohranile do sedaj iz one oddaljene dōbe, more si človek sestaviti pojem, da je bolgarsko staro slovstvo imelo čisto cerkoven, pravoslaven značaj. Celō povesti in romani, prevedeni in vzeti iz bizantijskega slovstva, imajo čisto religiozen značaj. A temu se nikakor ne trebamo čuditi, da v onih časih v Evropi nikjer ni bilo niti je moglo biti čisto posvetnega slovstva. Tedaj je bil vek pobožnosti in prēsnega junaškega religioznega čustva. Pri vsem tem si ne trebamo predstavljati bolgarskega slovstva onih časov kot popolnoma detinsko, ne rēsno ali pa samo legendarno-krščanskega. Samō površen pregled onih malobrojnih knjig, koje so došle do nas, more nas prepričati, da je slovstvo pri sredini X. veka bilo dosti rēsno v Bolgariji ter da so se Bolgari zanimali in prevajali, pa tudi spisovali knjige o takih predmetih, na koje tedaj nobeden evropski narod ni mislil. Tako je n. pr. knjiga Joana eksarha »Šestodnev«, zbornik prevedenih in deloma izvirnih njegovih spisov, v kojih se tolmači in razjasnjuje stvarjenje svetā v šestih dneh ter hoče potvrditi krščanski nauk s citati od naukov nekotih starih grških filozofov. Isti pisatelj je napisal bolgarsko slovnico, po primeru grške slovnice Joana Damaskina, in termini, koje je on tedaj izumil, rabē se v slovnici še do dnes pri večini slavjanskih narodov, kakor n. pr. prilagateljno ime (prilog) glagol, mestoimenje (zaimje), meždumetje (medmet) itd. Ta njegova slovnica se je ohranila in je ponatisnena v Rusiji od Kalaidoviča v njegovi knjigi: »Joan Eksarh bolgarskij«. Morebiti ona ne odgovarja denašnjim zahtevam znanosti, morebiti ima nekoje pogrēške, no ne trebamo pozabljati, da je pisana v prvi polovici X. veka.

(Dalje priložujitē.)

Mladi Slovák.

Spisal Velimir.

Jasno nebó je sleklo modri svoj plašč in ogrnilo temno-sivkasto halo.

Sivi oblaci so se zgnetli vkup in začrneli, zlato-obrazno solnce v vsem svojem sijaji in slavji pa je na mah zatemnelo in zaplakalo. Solze so mu lile po temnem

obličji in padale na zeleno lasovje matere zemlje. A solze so se topile v gostih kapljah, ki so padale raz temno čelo vsega obzorja, potéčega se od silne vročine. Od vseh strani se drevé temni oblaci na veliko bojišče — črna vojska se je vzdignila — bijó in tepó se med

Zelný trh v Brnu.

sabo — brat proti bratu. Čuje se zamolklo golčanje in ječanje raz daljno bojišče tja doli do vznemirjene zemlje, bojne strele švigajo po soparnem vzdušju in marsikatera, izgrešivši svoj tok, priletí na nedolžni zvonik vaške cerkvice . . .

Da se ni potájilo danes to veličastno solnce, lahko bi je še zrlí o tem časi na skrajnem robu širnega nebosklóna. Toda danes ga že ne potrebuje nihče; vsi so pri dómu, celó pastirji si danes niso upali na pólje, četudi jih ne ustavi vsaka sila. Strašna nevihta je prišla proti večeru na te borne zemljane, četudi kaže tako pozni poletni čas zvečine že precěj jesenske podobe.

Po izprani cesti proti vasi pa koraka vender človeška podoba. Baš kar se je pokazala izza občéstnega lésa in jako hitro prestavlja mladi svoji nogi, dasi se razodeva utrujenost na vseh udih njenega krepkega telesa. Že od daleč se pozna, da ni domačin. Bel plašč od debelega suknà visi potniku na ramah in napil se je tako zeló gostega dežja, da se mladi život kar upogiblje pod njega nadležno težo. Visoki skornji do kolén pričajo, da se je namenil daleč. Ozke bele hlače se oprijemljejo tesnó stégen njegovih in raznobojne rože so v njih umétalno vpletene. Ob jedni stráni mu visi obilna torba, po kateri so gostó naši srebri gómbi, vmes pa srebrne dvojače. Torba je jako izumetličena z drobnó narezanimi jermeni in vsakojakim lišpom ter se vidi, da ima potnik največ v čisli to zvesto sopotnico svojo. Po drugi stráni pa mu visi na dolzem, močnem jermenu najraznejše blagó: v koláče zvita žica od jekla ali medí, različne klešče, pastí, oméla, pokrovke, zajemalke, ražnji, precejálke in še mnogo drugega, česar je potreba gospodinjí v kuhinji. Izpod klobuka na okroglo zavihanega mu padajo po temnem tilniku dolgi, temno-svetli lasjé, ki se kaj lepo ujemajo z očmi pod bodrim čelom nalik oglju črnimi. Jako prijazno obličje mladega potnika se prikupi človeku na prvi pogled. Tiste temne črte po bledih licih kažejo sicer resnost in turobnost, ali baš ta prikazen se ti vtisne v srce tako globoko, da ga nikdar ne izbríšeš iz tako hitro pozabljaóčega spomína, ako si ga le prvič pogledal dobro v obličje. — Sin je národa trpína.

Že je dospel do vasi. Boj na nébu še ni minil. Ali mladi potnik ne stopi v prvo hišo pri cesti, četudi visi pod njenim pročeljem vedno zelena smrčica. Po vasi gre naglo koračèè in véde se, kakor da je tukaj domá. Na sredi vasi krene v stran po tesnih ulicah in kmalu postojí pri vratih prijazne hišice. Vrata so zaprta — zunaj treska in se bliska; vsak čas osvetlí švigajoči blisek njegovo premočeno obleko in utrujeni obraz. Dvakrat je že potrkal, toda še ne pride nikdo odpirat. Čudni ljudje to! Večerni pohajalec buti s čevljem v zapahnená vrata, da se zemlja potrese in blisek mu je posvetil pri njegovem delu. Pričakal je. V veži se začuje žensk glas: »Kdo je?«

»Loncevéz,« odgovorí mokri Slovák — zvedavi čitatelj ga je pač že spoznal — na dežji s hripavim glasom. Vrata se oprezno odpró in loncevéz stopi v vežo. Na ognjišči plapolá ogenj, ki se vihrajoč vznemiri, ko odpre domačica vežna vrata. Rezek veter je prihrul od zunaj in podpihal razljučeni ogenj. Iz izbe stopi v vežo

še druga ženska. Čula je močno bóbnanje po vežnih vratih in hoče odpirat. Nepričakovano je prišel mladi znanec in obe ženski se čuditi. A poznajo se dobro, kakor se vidi. Starejša ženska stopi po kratkem pozdravu zopet k ognjišču — kuhala je večerjo — mlajša pa odvéde potnika v izbo.

Prijazna izba iz davnih časov. Na čedno pobeljenem strópu razprostira velik golob dolgi svoji peruti, kakor bi hotel objeti ves ta mali svet. Po stenah visé stari-kaste podobe, na steklo pisane, katerih čudni profili našim slikarjem pač niso za vzórec, in v kotu ima mesto velikansk lesen križ, na katerem je razprostrto teló našega Vzveličarja v slabo-ukusnem baroknem zlogu. Črvíva miza nosi na starinskem levstku medlo svetílko, ki odseva po mračni izbi. Na oglu mize je pletarka; v kateri so razne stvari za šivanje, in poleg leži nedošito krilo. Krog peči na drogéh se suší mokra obleka, in za pečjó čepí mož, ki je zavíl vso izbo v gost dim. Da ne bi bilo tako mračnó, videli bi lahko, kako se mu napenjajo višnjeve žile po razguranem obličji, kolikor huje vleče gosti dim iz žolte »púšpanke« . . .

— Dober večer Vam Bog dáj! pozdravi utrujeni Slovák hišnega gospodarja za pečjó, stopivši z deklíno v izbo.

— Janík, oj, si li ti tako kesán in o takem vreméni? Kje te je ujel dež? Moker si prav do kože . . . Tako ga izprašuje mož za pečjó in se začne pogovarjati z njim o vreméni, o létini in drugih takih stvaréh, ki najbolj zanimajo preprosto kmetsko srce. Izgovóren pa je bil Hrástar, zgovóren, in zvedav tudi, da mu ni nikdar nestalo besedij. Toda Janíku ni bilo nocoj toliko na pogovorih gospodarjevih kolikor na pogledu njegove hčere Marijice. Pomilovala je ubozega Slováka, ki je bil tako do kože moker, in sósebno jej je bilo žal tiste lepe torbe! Hitro mu pomaga sleči težki plašč in ga obesi na drog pri peči; potem mu vzame torbo in jame brisati na njej tiste svetle gómbé in drgniti na vse pretege, da bi se svetili kakor prej.

— Marijica, ti skrbiš preveč záme, kako ti povrnem vse to? laska se Janík mladi deklíci in povrnil bi jej bil rad takoj njeno skrb s poljubom na sveže lice.

— Janík, tako si utrujen in še se ti ljubi šaliti! odgovorí Marijica, ker nima česa drugega povedati, ali vender jej prija laskanje Janíkovo.

— Vselej si lepša, kadar pridem do vas. Ako bodem še dolgo hodil po svetu in do vas, napósled bodeš . . .

Janík še ne dogovorí stavka, ko ga krcne Marijica po ustih, češ, da umolkne. Bala se je pred očetom takih pogovorov. V tem hipu vpraša ga zopet Hrástar izza peči v drugo (tako malo je slišal danes, kar so ga povpraševali):

— Janík, povej nam, povej, kje si že vse hodil, kar se nismo videli? Tako pozno si prišel letos, in vsi smo mislili, da so te vzeli v vojake. Anton je povpraševal vedno po tebi, toda sedaj ga že ni domá. Vrnil se je zopet v mesto. No, kaj pa kaj oča? Ali se dobro počuti domá? Skoraj da, ker ga ni od predlani v naše kraje.

Mlademu Slovákú se pomračí že prej oblačno čelo. Žalosten povesi kodrasto svojo glavo in ináko se mu stori.

— E, oče, dosti imam povédati, dosti. Prehodil sem že lep kos slovenskih krajev: vezal sem lónce letos ob Muri in Dravi, ob Savinji in Zilji in sedaj povežem še lónce ob Savi. — V vojake me potegnejo najbrž drugo leto; letos so me še pustili pri miru . . . Oča, oča so mi pa letos — um—r—li . . .

Toliko da so se čule zadnje besede loncevézove; glas mu je pošel na ustnicah. Rad bi bil povedal še mnogo mnogo o svojem ôci, a ni mogel. S solzami se je boril od znotraj, siléčimi na mokra očesa. In ni jih pustil iz bivališča svojega, da bi mu tekle po ogorélih licih.

Hrástar se vzravná za pečjó pri zadnjih besedah Janikovih zdajci kvišku, da je skoraj zadel ob strop z glavo, in obličje se mu raztegne v največje začujenje. Nekoliko trenutkov potem stoprav zavpije v jedni sapi:

— Ni mogoče! Kaj praviš? — Hm, hm!

Žal mu je bilo dobrega Slováka, s katerim se je poznal že toliko let.

Marijica pa je ustavila delo in šepetala skozi zóbe: Bog se usmili njegove duše!

Tišína prevlada po skromni izbi in stari majé za pečjó v jednomér s sivo glavo. Napósled vskloni Janik težko svojo glavo in pretrga mólk, hoteč navesti pogovor na druge stvari. Ni mu bilo do jóka in ječanja, saj ga je slišal dosti domá.

— Anton, pravite, da je šel že v mesto? Se li začnó šole tako zgodaj?

— Letos je odšel nekoliko dní prej. Naročal pa je zeló, naj te nikar ne zabimo pozdraviti v njegovem imeni. Tudi je dejal, da ga pohodiš v mestu, če te povéde pot tjakaj.

Mlademu loncevézu se povrne nehoté prejšnja veselost na lépo obličje, ko mu odgovori Marijica s svojim

tako zvonkim glasom, kakor bi kdo ubiral strune na harpi.

Stari Hrástar pa še vedno tarna za pečjó po starem prijatelji. Koliko méric sta ga izpraznila pri veselem pogovoru in kako radá sta se imela! Vezovála sta se obično vsako leto skupno, ker sta bila oba Janeza »ob glávo dejana«. Da sta bila Janik in Marijica zeló zvedava, kake so solze starčeve, videla bi jih bila lahko na Hrástarjevem skrknenem obličji. Toda mladi svet nima rad solzá. —

Ustavljajoče se pogovore nocojšnjega večera prekrži napósled gospodinja, ki postavi večerjo na čésnjevo mizo.

Nič prijetnega ni bilo nocoj pri skromni večerji. Hrástarja ni bilo k mizi; dejal je, da se mu ne ljubi. Slovákú tudi ni sósebnó dišal krompir v obličah in kislo mleko, Marijica se je izgovarjala, da ni lačna in Hrástarica že tako ni nikoli dosti uživala zvečer, češ, potlej jo tišči v želodci.

Izza peči pa je pripovedoval Hrástar o svojem umršem prijatelji, tožil in ponavljal, koliko méric in kolikokrat sta ga podušila o svojem gódu.

Marijica bi bila prerada še mnogo zvedela od loncevéza — Bog vé kaj še! — toda Slovák je potreboval počitka. Z očetom tako ni bilo nič nocoj, in mati je že dremala pri dolgi večerni molitvi.

Slovákú je postlala Marijica na klópi pri peči, oča je zaspal za pečjó, sáma z materjo pa je odšla na drugo stran hiše v drugo izbo, kjer je imelo ženstvo svojo spalnico.

Tišína je zavládala po temni izbi. Le stara ura ni ustavila enakoglasnega svojega tikanja, ki ga je spremnjevalo mirno sopenje Slovákovo, in godenje mačkino na peči se je ujemalo z močnim smrčánjem gospodarjevim. Na nizki okenci pa so bile kaplje dežja, katere je zanašala mrzla jesenska burja . . .

(Dalje prihodnjé.)

Oltar sv. Cirila in Metoda v Ahenu.

Spisal dr. Milkovič.

Pregledujé v Ljubljani več tednov tamošnje arhive, da bi nabral gradiva za zgodovino, našel sem v magistratnem arhivu med drugim tudi dokumente, ki se sicer posebnih mojih namenov niso tikali, pa so me vender zanimali radi vsebine. Dasi mi je moj glavni posel mnogo dal opraviti, vender si nisem mogel káj, da ne bi tudi teh aktov pazno pregledal ter jih za zgodovino porabil. Akti so v svežnju št. 264. Pripovedujejo, kako se je ustanovil beneficij, oltar v stolni cerkvi ahenski za slovenske romarje, da bi imeli tam duhovnika veččega slovenskega jezika, ki bi jim mogel opravljati verska opravila v njihovi materinščini. Ravno ker dokumenti govorijo o Kranjski — o tej lepi Kranjski, s katero narava gledé lepote gotovo ni ravnala kot mačeha in kjer sem čas tako prijetno preživel

— ravno zato sem sklenil brate svoje Slovence spomniti zopet na lep list iz njihove zgodovine, nadejaje se, da bodo to delce moje prijazno sprejeli, četudi mu ne pripisujem mojsterstva in dovršenosti.

I.

Za verske reči navdušeni srednji vek, čas, v katerem so se ljudje zibali v idealih, ogrevali se za junaška čuda, vedno zeló náse obrača našo pozornost. Radi čítamo o vélikem verskem gibanji med národi in o raznih junaških činih, kajti dasi trezni, materijalistično misleči moderni duh časa tega prav ne razume, vender radostno posezamo v prostih hipih po knjigi, ki nam obeta, da nas prijetno zaziblje z lepimi pripovedkami iz ónih časov — radi sanjarimo o dobrih starih časih. — Prav spo-

sobne za to so pripovedke o bózjih potih v svete kraje. Krščanstvo jih je imelo več znamenitih. Najsvetejši kraj je bil seveda Jeruzalem; tja je drl vzhod in zapad, vérniki vseh krščanskih vérstev. Razven Jeruzalema naj omenimo za vérnike grškega obreda priljubljenejši in znamenitejši bózji poti Carigrada in svete Atoške gore z več kakor 300 samostani. Poslednjo so obiskavali Slovani grškega obreda, posebno radi Rusi, ki so Atos imenovali kratko „святая гора“. Zapadu je bil svet razven Jeruzalema posebno Rim, vendar pa so zgodaj zasloveli tudi drugi kraji radi svetosti, n. pr. St. Jago di Compostella je dobro znan vsem vérnikom latinskega obreda in že v dokumentih iz XI. stoletja se nahajajo sledovi, da so romali prebivalci planinskih dežel, tedaj gotovo tudi Slovenci v te kraje. Vsak vladar je torej izkušal nabrati za svojo deželo kar največ mogoče svetih reči, svetinj in sličnega ter s tem obogatiti cerkve svoje dežele, kajti to je bil pravi zaklad za deželo in slava za vladarja.

II.

Ahen in svetinje njegove.

Ko je frankovsko kraljevstvo s svojim bleskom temnilo v Evropi zapad in Karol Véliki dosegal vrhunec moči in slave svoje, niso se smeli pogrešati v slavnem kraljevstvu niti sveti zakladi raznih svetinj. Karol Véliki, čegar ime je pri Slovanih postalo appellativum in pomenjalo par excellence kralja (slov. in srb.; češ. kralj; pol. król; rus. korol), obračal je vso svojo pozornost na to. Ta, ki je najstrastnejše branil krščansko vero in papeštvo, ki je v imeni križa napovedal boj tudi vzhodnim svojim sosedom Slovanom ter pokazal svojim naslednikom smer, v kateri naj kraljevstvo razširjajo, ta je prav dobro razumel, da more mlado svoje kraljevstvo, v katerem krščanska vera še ni bila povsod trdno ukoreninjena, trdneje in mogočeneje utrditi naredivši je cerkveno središče zapadnemu kontinentu. Tja je merila organizacija frankovske cerkve, v to svrhu bi se morale pridobiti tudi svetinje. Akoravno je bilo v njegovem kraljevstvu več krajev slavnih radi svetišč, vendar je hotel, da njegovo bivališče v Ahenu postane, rekel bi, središče svetosti. Mogočnemu in previdnemu človeku se pri vsakem koraku nasmehlja sreča. Med leti 796—804. je bila stolna cerkev, sprva namenjena za dvorno kapelo, že dozidana in sicer v bizantinskem zlogu. V tem pa so znašali skupaj svetinje od vseh vetrov in čas je bil za to po-

sebno ugoden. Iz starih kronik in zapisnikov poizvedamo, da so prinašali Rim, italijška mesta in Jeruzalem vélikemu zapadnemu cesarju vsakovrstna dragocena darila in svetinje, največ pa in najdragocenejših reči je podaril Carigrad. Bralcu gotovo ne bo brez zanimivosti zvedeti, kateri verski zakladi so bili, ki so kristijane in tedaj tudi slovanske naše očete vabili v Ahen.

Povedali smo že, odkod so prišli zakladi. V Bizanci je razsajal tedaj tako imenovani boj zaradi podob. Cesar Leo Izavrijec († 741) se je odločno protivil češčenju podob. Vse podobe svetnikov in tudi druge svete reči je dal iz cerkev odstraniti in uničiti. Češčenje podob in kipov so imeli za malikovalstvo. Njegov sin in naslednik Konstantin Kofronim (741—775) je nadaljeval delo očetovo. Svetinje je povsod preganjal, častilce izganjal. Vzglede stolnega mesta so posnemale cerkve po pokrajinah. Le samostani so se potegnili za svetinje; kakor grozno tudi jih je pestila roka vladarjev podobe uničujočih, kakersne koli muke so jim žugale, rajši so si dali odrezati ušesa in nos, pretrpeli so mučno smrt, pa ostali zvesti svetinjam svojim. Mnogo svetih zakladov so uničili, mnogo se jih je pa tudi rešilo. — Vidimo torej, kakšen veter je pihal v bizantinskem kraljevstvu in kakšno veljavo so tam imeli sveti zakladi. Drugače pa je bilo na zapadu. Tam so se množila bózja pota in za Karola Vélikega, iščočega takih zakladov, ni moglo biti nikdar ugodnejšega trenutka. — Razumel pa ga je tudi prav porabiti, kajti še dandanašnji ima Ahen največji zaklad svetih ostankov, katerega je večinoma že on (768—814) pridobil, njegovi nasledniki pa znatno pomnožili.¹⁾ Govorilo se je in govori se še dandanes o malih in vélikih svetinjah, ki so jih kazali ljudstvu. Male svetinje so imenovali nastopne predmete: dva kósca sv. Križa, kósce gobe, vrvi, žeblja, kósce trnjeve krone, trsta, napis na križi, potni prt (sudarium) in pas Gospodov, pas in lasé sv. Device Marije, ostanke svetnikov, sliko sv. Luke in druge.

Pravi ponos ahenski pa so bile takozvane večje svetinje in sicer štiri: neko oblačilo Matere božje, plenice Gospodove, prt, ki ga je imel Gospod okrog lédi in prt, v kojem so odnesli truplo sv. Janeza po obglavljenji.

(Dalje prihodnjic.)

¹⁾ Glej prof. Flossa »Geschichtliche Nachrichten über die Aehener Heiligthümer«. Bonn, 1855.

N a š e s l i k e.

Postójina.

Prekrasna je domovina naša. Kamorkoli se ozre po nji okó, povsod nahaja posebnih dražesti, katerih je z radodarno roko nasúla narava v okrilje njeno. Ne le nadzemeljske lepote, tudi podzemeljskih čudés nahaja se v nji preobilo.

Največje imenovanih čudés je pač Postójinska jama, katera je znana po vsem svetu in katero vsako

leto prihaja ogledovat in občudovat na tisoče ljudi. Takoj za lepim trgom Postójino se prostira nizko gorovje, na čegar krajnem vršiči je razvalina starega gradú, in pod tem gorovjem se razprostira še preko štiri kilometre dolga jama, polna najčudovitejših kapnikov. Ali jame ne bomo opisavali, ker bi nam vzelo to preveč prostora in ker je opis njen gotovo razširjen v nebrojnih izvodih med slovenskim národom. Sicer

pa je opis teh pravljico lepih podzemeljskih prostorov nemogoč; človek idi sam gledat, ako hočeš dobiti pojem o njih. Zato naj bi ne bilo Slovenca, kateremu to dopuščajo razmere, da bi si ne ogledal tega največjega naravnega čudesa dežele slovenske.

Na današnji sliki predočujemo svojim čitateljem prijazni postójinski trg z lepo njegovo okolico. Njega prebivalci — po zadnji štetvi jih je 1720 — imajo sicer posestva ob Pivki in lepe gozde na severo-izhodni strani,

ali poglavitni zaslužek dohaja jim vendar od mnogih tujcev, ki obiskujejo jamo.

Zelný trh v Brnu.

Brno, stólno mesto mejne grofije Morávske z 79.219 prebivalci, ima nekaj jako lepih ulic in trgov. Mi prinesemo kesneje kdaj več pogledov na to v poslednji čas vedno bolj slovansko mesto, zato se omejujemo danes le na opomnjo, da je »zelný trh« najživahnejši in najzanimivejši trg Brna.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Slavnost zlatomašnika Einspielerja. Dne 21. avgusta t. l. bode naš marljivi, zaslužni in občespoštovani prvoboritelj in starosta koroških Slovencev, preč. gosp. prof. Andrej Einspieler, v rojstvenem svojem kraju, v Svečah v Rožni dolini, daroval zlato mašo. — V ta namen se je sestavil v Celovci slavnosten odbor, kateremu je nalog, takoj vse potrebno ukreniti, da se priredi slavljencevim ogromnim zaslugam dostojna in primerna slavnost.

Drja. Lovreta Tomana slavnost v Kamni Gorici dné 3. julija t. l. vršila se je, kar se dostaje takih národnih manifestacij, reči je smeti vsestranski zeló sijajno. — Iz stolnice naše je prišlo poleg »Pisateljskega društva« nad dvajset »čitalniških« pevcev z zastavo, sedemtrideset »Sokolov« z zastavo, šišenska čitalnica s svojo zastavo, vrhu tega mnogo odličnega občinstva, posebno lep venec dóm, vsega vkupe nad dvesto oseb. Med potjo so se pridruževali vedno novi gostje in na poslednji postaji v Podnartu jih je ljudstvo prvič pristrčno pozdravilo, na kar so se med grmenjem topičev odpeljali po prelepi dolini, skozi slavolok Dobravcev in čez kropenski most in skozi slavolok z napisom: »Živeli čestilci drja. Tomana, našega častnega občana« v Kamno Gorico.

Pri mostu pred Kamno Gorico je stal lep slavolok, pod njim se je vršil slovesni pozdrav. Župan g. Valentin Bohinec je pozdravil došle goste v imeni občine, g. pl. Kapus v imeni lokalnega odbora, na kar je gospodična Fr. Pesjakova »Sokolu« poklonila krasen venec s trakovi, pevcem pa g. Šebatova lep šopek. Po primernih odzdravih dr. Vošnjaka, predsednika »Pisateljskega društva«, Valentinčiča, staroste »Sokola« in dr. viteza Bleiweisa v imeni pevcev, obdarovale so národno opravljene Kamniške krasotice »Sokole« s šopki, na kar je bil med živioklici in streljanjem s topiči iznad kamenitnika sprevod v Kamno Gorico, ki je bila jako lepo z mlaji, zelenjem in zastavami okrašena. Poleg Tomanove rojstvene hiše, se je odlikovala hiša g. veletržca Tomana, hiša Kapusova in hiša bratov Zupanov. Kaj posebnega so pa bili napisi na raznih slavolokih, katere je vse zložil tamošnji gospod župnik B. za ta dan.

Ob 10. uri dopóldne je bilo cerkveno opravilo. Pridigo je prevzel gosp. Tomo Zupan in jo krasno pogodil. Tema »vse za vero, dom, cesarja« je v jedva petindvajset minut trajajočem govoru s citati iz slovenskih pesnikov tako izborna preplel, da je vsa propoved bila poseben pesnišk proizvod, ki je na poslušalce napravil globok vtisek. —

Po cerkvenem opravilu, pri katerem je jako ubrano pel mešani cerkveni zbor kamnogoriški, prišla je na vrsto glavna točka: razkritje spominske plošče in slavnostni govor. Plošča je vzdana na Tomanovem rojstvenem dómu, pred katerim je prostoren trg, ki pa je bil ta dan še pretesen, kajti nagromadilo se je par tisoč občinstva na trgu, vrhu tega pa so bila vsa okna in celó podstrešja sosednih hiš nagnečena.

Ko je pevski zbor odpel »Slavsko domovino«, stopil je na lično okrašeni oder g. Grasselli, župan ljubljanski ter pričel svoj dobro sestavljeni govor. Spominja se mladosti Tomanove, ki je bil porojen pred blizu šestdesetimi leti v tej hiši, risal je govornik razvoj in delovanje njegovo, kazal Tomana pesnika, politika in plamtečega rodoljuba. V kratkih črticah je našteval javna njegova dela: prvi nastop l. 1845. ljubljanskemu županu Hradeckemu na čast, soudeležbo 1848. l., stoletnico Vodnikovo leta 1858., katera je bila jedino Tomanova zasluga, ustanovitev »Matice Slovenske«, kateri je bil prvi predsednik, gorenjsko železnico, katero je tudi le on izposloval in razne druge vsphe njegove na národnem polji ter končal govor svoj, kažoč na v tem razkriti ploščo, vidno znamenje národne hvaležnosti, s trikratnim slavaklicem, ki je našel tisočer odmev.

Spominska plošča ima nastopni napis:

„V tej hiši je bil porojen dne 10. avgusta 1827. leta

Dr. Lovro Toman,

pesnik in domoljub slovanski.

Umrl je v Rodarenu dne 14. avgusta 1870. leta.

Postavilo „Slov. pisateljsko društvo“.

Po končanem govoru so zapeli pevci Försterjev »Spevajte Bogu« in »Pesem koroških Slovencev«, besede Tomanove, napev Gerbičev, potem pa so gostje odšli na Kapusov vrt, prirejen v prostrano obednico, kjer je bilo izvrstno pogoščenih dvestotriinštrideset oseb. Tu je bilo stoprav možno, ogledati si vse došle slavitelje Tomanove. Razven Ljubljane so bili zastopani Kranj, Škofjaloka, Radovljica, Gorje, Bled, Brdo, Železniki, Zatična, Tržič, Brezje, Bégunje, Bohinj, Preddvor, Litija, Velesalo.

Med obedom so se pričele napitnice. V imeni lokalnega odbora je poprijel prvi za besedo načelnik g. A. pl. Kapus, pozdravil goste, zahvaljujé se zlasti »Pisateljskemu društvu«, »Sokolu«, pevcem in sklenil svoj govor s trikratnim živioklicem presvetlemu cesarju. Drugo napitnico je govoril dr. Vošnjak ter izrekel zahvalo lokalnemu odboru, ki je vse tako izborna priredil, slav-

nostnemu govorniku Grasselliju in sploh vsem deležnikom slavnosti. Dalje je napil cesarski svetovalec g. Murnik prisotni soprogi Tomanovi, sedaj gospé Urbančičevi, g. Drenik pa navzočnim sestram Tomanovim in g. Zabukovec se je spominjal nekega večera po Vodnikovi stoletnici, ko je on pokojnemu Tomanu prorokoval, da ga bode po smrti njegovi národ jednako proslavljal kakor Vodnika. To se je danes devetindvajset let potem obistinilo. Med slavaklici je zapel šišenski zbor drja. Tomana pesem »Stojí, stojí tam hišica«.

Vrsto daljnih napitnic je pretrgalo nemilo nebó. Usula se je med bliskom in gromom huda ploha in razgnala goste na vse strani. Le na pokritem kegljišči jih je ostalo kacih sto vkupe, ondu so se tudi nadaljevale napitnice. G. Zupan iz Kamne Gorice je napil g. dr. Vošnjaku, g. Berlic g. Svetcu, in ta je v daljšem govoru priobčil nekoliko spominov na pokojnega Tomana.

Ob 4. uri se je poslovila večina gostov od prijazne Kamne Gorice in se napotila, kakor je bilo določeno, v Kropo, kjer je bil vsprejem jako prisrčen. Župan g. Klinar je pozdravil v krepkem govoru s svojo gospodično hčerko došle goste, gospodične kropenske so poklanjale vence in šopke, kropenski pevci pa so jih razveseljevali z izvrstnimi zbori. Vsa Kropa je bila okrašena, zabava pa jako ljubezniva.

S pohodom Kroke je bil spored končan.

Došli so telegrami: Iz Gorice, Ljubljane, Šoštanja, od višnjegorskega bralnega društva, metliške čitalnice, iz Nove Vasi, Sodražice, novomeške čitalnice, Celovca, Črnomlja, Kranja, Idrije, Litije, Gornjega Grada, Rudolfovega, Velikovca in Ormoža.

Blagoslovljenje zastave delavskega pevskega društva »Slavec« v Ljubljani dné 10. julija t. l. se je, kakor drja. Tomana slavnost v Kamni Gorici, zvršilo tudi povsem izborno po programu, kateri smo priobčili v poslednjem číslu lista svojega, izvzemši sobotno serenado pri visokorodni gospe baronici Winklerjevi, ker je visoka gospa bila odsotna, zatorej je pelo društvo podoknico samó kumici-zastopnici gospé Murnikovi. V nedeljo dopóldne se je pričela bistvena slavnost, katere so se udeležile po določenem rédu dobro izvežbana domžalska godba, za njo prostovoljna ognjegasna bramba z Viča, potem lepa četa »Sokolov« z zastavo, za njimi ljubljanske čitalnice deputacija z zastavo, dalje pa s svojimi zastavami šišenska čitalnica, čitalnici iz Kranja in Kamnika, kamniška »Lira« in »bralno društvo iz Železnikov.«

Ves sprevod je šel v mestno župno cerkev sv. Jakopa, kjer je sv. mašo bral proš dr. Jarc, »Slavec« pa izborno pel Nedvedovo mašo »Slava stvarniku«. Po maši so se zbrala vsa društva na sv. Jakopa trgu, kjer je bil med mlaji in zastavami napravljen šátor z malim odrom in sedeži za višjo gospódo. Ko so se društva razvrstila in je »Slavec«, broječ nad petdeset pevcev, odpel Jenkovo »Molitev«, stopil je na oder g. dr. Vošnjak ter pričel slavnostni govor, kateri zaradi jedrovitosti svoje podajemo po vsej vsebini:

»Dragi slovenski bratje in sestre!

Dan je nastopil, katerega željno pričakuje in se ga najbolj raduje vsako društvo, slavnostni dan, ko se blagoslavlja zastava najmlajšemu med pevskega društva slovenskimi, ljubljanskemu »Slavcu«. Tri leta so minila, odkar so se združili mladeniči in moške delavskega stanú, da se úrijo v petji. Osnovali so si pevske društvo in kmalu so pokazali, da so vredni izbranega si imena, ker njih petje res milo doní, kakor slavtje petje v zelenem logu, pa tudi krepko in glasno v čast národa in domovine. Zato se je danes tukaj zbrala nebrojna množica, ne le iz Ljubljane, temveč tudi iz bližnjih in daljnih krajev slovenskih, da se skupno veselimo krsta, po katerem bode pridružena zopet jedna društvena zastava mnogim starejšim sestram, ponosno tu v zraku vihrajočim.

In kdo bi se ne oveselil društva, zbirajočega svoje ude iz stanú, kateri si mora s trdim delom svoje dlaní služiti vsakdanji kruh in bo-

riti se neprenehoma za svoj obstanek? Delo utruja delavca, skrbi ga tarejo in le prelahko se ga poloti nejevolja na človeško družbo in na socijalni red, kateremu pripisuje vso krivdo bede svoje. Temno, kakor s črnimi oblaki pokrito kaže se mu življenje, temna sedanost, še temnejša prihodnost in poslednja iskrica nade na boljše dni ugáša v potrtih prsih.

Kje si išči tolažbe, da ne obupa, kje okrepiča, da vstraja pri svojem več ali menj težavnem delu, kje óne poštene zabave, katere je treba človeku, da si razvedrí duh in si srce napaja z novim pogumom?

Čuj, pesem zveni, pesem, božji

— dar iz nebá,
Ki srce veselo vžiga,
Kadar tare skrb duhá,
Petje ga nad prah povdiga.

In prosti delavec hití iz delarne svoje v družbo tovarišev, da se po dnevnem trudu vadi v petji, da v petji nahaja tolažbe, okrepanja in poštene zabave. Glasov vbrana harmonija vliiva tudi njemu mir in radost v srce. Zabljenje so vsakdanje težave in duh gleda vedno v jasno bodočnost.

Pesem nas spremlja od zibeli do groba. S pesmijo zaziblje mati nežno dete v sladko spanje. V pesmi izliva mladenič srčne svoje čute; deklica prepeva veselo, kakor skorjanček v čistem zraku. Krepko se razlega moški zbor in nam vžiga v prsih srčnost ter nas navdušuje za vse lepo in zlahčno, za pravico in poštenje. Pesem nas kliče v bój za svoj národ. In ko se je nagnilo življenje k zatonu, še nad tihim grobom doní poslednja pesem žalostinka in solza kane na gomilo. Nobeno človeške srce ni tako odrevenelo, da bi ga ne tajala in genila lepa pesem.

Zato gojé vsi národi petje, najbolj pa Slovani. Nobeden národ se ne more ponašati s takim bogastvom národne poezije, kakor slovanski. V veselih in žalostnih urah — in poslednjih je bilo pač največ v tožni naši zgodovini — oglašala se je pesem in dajala duška notranjim čutom. S pesmijo smo si ohranili jezik svoj. Pesem nas je oduševljala in nas oduševlja k ljubezni in požrtvovalnosti za mili svoj národ.

Vsako novo národno pevske društvo je nova četa v vrstah národnih bojevnikov. Tem vrlim četam, čimdalje številnejšim, pridružil se je »Slavec«. Iz delavskih krogov zbira svoje ude in tem bolj se ga radujemo Slovenci, čim huje se pri drugih národnih loči imenitni delavski stan od ostalih stanóv in se postavlja na neko mednárodno stališče. Mi Slovenci ne poznamo tega razdóra. Mi smo demokratičen národ, niti stan, niti obleka, bodisi prosta kmetska, ali delavska, ali gosposka, nas ne ločéva. Vsi smo enakopravni sinovi jednega národa in čutimo se bratje in sestre. »Slavec«, dasi delavsko društvo, ne stóji izven národa, on je živ ud našega življa, telesa slovenskega. »Slavec« je naše goré list. On tudi ne škilí preko meje, v Avstriji, na Slovenskem ima svoj dom.

Vsaka četa pa potrebuje zastave, okoli katere se zbira. Zastava jej je simbol društvenih namenov, zastava tista svetinja, katere si društvo ne dá onečiščati, katera pa tudi sama zahteva od vsacega društvenika, da jej nikdar ne delaj sramóte. Tudi »Slavec« si jo je omislil in obilni darovi, ki so mu pritekali iz vseh národnih krogov, ti so živ dokaz o simpatijah, katere društvo spremljajo že zdaj.

Da se te simpatije ne bodo ohladile, temveč da rastó od dné do dné, za to so nam porok moške, stojéči v njegovih vrstah in ki so že dozdej dokazali, da so si v svesti vzvišenih idej, katere ima gojiti »Slavec« in razprostrirati v delavskem stanú.

Z »Molitvijo« smo pričeli denašnju slavnost, z molitvijo do večnega Bogá, da blagoslóvi dela »naših slabih rók«, da nam »kaži pravo pot, ki do sreče vodi sinove majke Slave«. In ta pot, ki vodi národe do sreče, blagostanja in veljave — sloga se imenuje —, med sobna bratovska ljubezen, vstrajnost pri delu, požrtvovalnost in neomahljivost v bóji za národ in domovino.

Dokler bode hodil »Slavec« po tej poti, dokler se bode ravnal po gaslu, zapisanem v zlatih črkah na zastavi »Sloga! — Svoji k svojim!« razvijal se bode in rasel sebi in národu na čast in veselje.

V imeni vseh Slovencev kličem Vam torej, »Slavci« dragi: Složni bodite, oklenite se drug drugega, da boste vselej zvezani, kakor roki, naslikani na zastavi Vaši, in nikdar ne zabite besed pesnikovih, ki bodo zdaj zaóirile iz čilih Vaših prs, ne zabite nikdar, da

delo, čut in spev glasán
Naj dómu služi v trdno brán
In rast in čast in slavo
Pod to zastavo!

Po končanem govoru so zadoneli dolgočasni živoklici, na kar se je pričelo zabijanje žebļev. V imeni gospé kumice je zabila prvi žebelj gospa Murnikova, g. Murnik v imeni slovenskih poslancev, g. Grasselli v imeni mesta, g. Kušar v imeni trgovske zbornice, g. dr. Vošnjak v imeni »Pisateljskega društva«, g. Valentinčič za »Sokola«, g. dr. vitez Bleiweis za čitalnico, g. Jeločnik in g. Sakser v imeni »Slavčevem«, drugi gospodje pa v imeni dotičnih prisotnih društev.

Po dovršenem zabijanju žebļev se je izročila krasna, po slikarja Zeplichala načrtu izdelana zastava, jedna najlepših na Slovenskem, zastavonoscu, »Slavec« pa je zapel pesem »Naša zastava«, besede S. Gregorčiča, napjev Försterjev, v kateri se je zlasti odlikoval g. Ivan Meden.

Iz raznih krajev domovine naše je došlo dokaj telegramov.

Po banketu v čitalnici in koncertu na Koslerjevem vrtu, pri kateri se je nabralo na vstopnini 180 gld., bila je končana spomina vredna slavnost.

Velika veselica vseh slovenskih društev tržaških v korist družbi sv. Cirila in Metoda dne 3. julija t. l. je bila dobro obiskana in kar se tiče nje izvršitve uprav sijajna. Le škoda, da so se začeli baš ob 7. uri zvečer, ko se je imela pričeti veselica, zbirati temni oblaki, katere je močan veter podil. Ta znamenja nevihte so mnogo ljudi odpodila, mnogi, ki so bili že napravljeni, rajši so ostali doma. — Navzlic temu pa se je do 8. ure zvečer v lepo odičenem čitalniškem vrtu zbralo nad petsto osob, večinoma naše tržaške inteligencije. Bilo je že prav lepo društvo, in ko se je kesneje vreme vendar popravilo, došli so še mnogi. Précej po 7. uri je začela izvrstna godba pešpolka št. 61 pod osebnim vodstvom g. kapelnika Sommerja zvrševati program, zagodla nam je Jenkov »Naprej«, katerega je občinstvo, kakor navadno, pozdravljalo prav navdušeno. Močan moški zbor, nad štirideset pevcev, zapel je potem Lebanovo »Mornarska«, ki je prav lepa skladba in so jo naši pevci prav dobro peeli. — Združeni so bili namreč čitalniški in pevci delavskega podpornega društva pod vodstvom g. Kosovela. Ko je vojaška godba zopet mojstersko izgodla lepo ouverturo iz opere »Wiljem Tell«, nastopil je ženski zbor, petindvajset gospodičen, in je zapel Kückenovo »Plavaj, ladja moja« z spremljevanjem vojaškega orkestra. — Pele so gospodičine kaj točno in krasno, pozdravljalo jih je občinstvo že précej pri nastopu, ali ko je čulo tako dobro petje, (in ženski zbor je bil za tukaj kaj novega), bilo je kar tako navdušeno in je tako ploskalo, da je naš krasni ženski zbor moral pesem ponoviti. — Treba reči, da so bili med pevkinjami posebno izvrstni soprani, kateri bi bili za vsak gledališki oder, posebno lep glas pa imati gospodičini S. in P. — Hvala pevovodji g. Bartlju, ki nam je pripravil nov užitek. — Naši krepki fantje od »Sokola« so potem nastopili in so nam pokazali, da so na dogu prav doma, telovadili so z največjo sigurnostjo in eleganco. Občinstvo je zadosti ploskalo in večkrat pokazalo, kake simpatije goji do res važnega društva; le škoda, ker »Sokol« večkrat javno ne nastopi, da bi tako obudil večje veselje do telovadbe. Ko je zopet godba končala svoj komad, nastopil je močan mešani zbor in nam zapel Nedvedovo »Oblakom« in Lebanovo »Slovo od domovine«, in pel je mešan zbor tako ubrano, tako

milo, da nas je kar očaral; ponavljati je moral obe pesmi in poslušalcem še ni bilo zadosti. — Zdaj so nastopile gospé in gospodične odbornice ženske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu in začela se je lote rija. Naj pri tej priliki omenimo, da so te naše odlične domorodkinje z veliko spretnostjo v kratkem času razprodale sreček po 10 soldov za okoli 140 gld. — Iste gospodičine so tudi nabrale 40 lepih darov, ki so jih pri srečkanji dobili v igri srečnejši ljudje in katerih nekateri so bili prav lepi. Posebno so se odlikovale pri tem poslu gospé Vekoslava Valenčič, (načelnica), Ema Abramova, Jul. Netova, gospodične Milka Mankočeva, A. Kalistrova, Justina Michellijeva. Hvaležni moramo biti tem rodoljubnim damam, ki se toliko trudijo za plemenito stvar in so tudi moškim v lep vzgled.

Po loteriji so pevci zapeli še zbor »Zrinski-Franokopan« in je šel tudi ta težavni zbor s spremstvom godbe jako natančno in krasno, tako, da se je moral med burnim ploskanjem ponavljati.

Vršili sta se potem igri »Ena se mora omožiti« in »Gluh mora biti. Občinstvo je obe igri uprav uživalo; igralka in igralci so kaj dobro igrali, posebno nam je omeniti na našem odru znane gospodične Kobalove, potem gospodične Justine Michelli, Nadlišek in Umek, pa gospoda Grebena in ónega, ki je predstavljal šaljivega Bonifacija. Dobro je šlo do konca in čestitamo tudi reditelju g. Žvabu, ki se je sploh za to veselico največ trudil. Beseda je trajala do 11. ure in šele potem je bila domača zabava, ki je trajala do 2 popolunoči.

Denarni vspeh bi mogel še boljši biti; ipak je ostalo čistega do blizu 150 gld. pri vsem tem, da so znašali troški do blizu 230 gld.

Toliko večji pa je bil moralni vspeh veselice, kajti toliko in tako lepega in s samimi domačimi močmi v Trstu še nismo tako kmalu videli.

Omeniti nam je še, da so telegrafično pozdravili pri veselici zbrane góste: Čitalnica v Pulji, nek drug rodoljub iz Pulja in akademično društvo »Slovenija« na Dunaji.

Velevažna naredba. Čujemo, da je visoko predsedništvo c. kr. prizivnega sodišča v Trstu izdalo ukaz na vsa podređena mu c. kr. sodišča, da se imajo vse sodne uloge reševati v ónem deželnem jeziku, v katerem so podnesene in da se dosledno tudi zemljeknjižni vpisi imajo zvršiti ali izvesti v jeziku, v katerem je spisana dotična prošnja. — Odvisno je tedaj od slovenskih naših strank dovršno uvedenje našega jezika v naša sodišča. — Kdor ima oči, naj vidi, kdor ima ušesa, čuj!

(»Eđinost«.)

Pravo národno vedenje slovenske občine. V Podgori, poleg Gorice, slovenski občini, ki pa je prav blizu drugih čisto furlanskih občin, sklenilo je, kakor znano, lahonsko šolsko društvo »Pro Patria«, da napravi italijansko ljudsko šolo. Županstvo je proti temu protestovalo in okrajni šolski svét je na to prepovedal osnovo óne italijanske šole. Poleg tega pa je županstvo v Podgori še sklenilo, da napravi na občinske troške slovenski otroški vrt in je tudi précej razpisalo službo vrtnarice. To je pravo postopanje slovenske občine in mi iz srca čestitamo vrlim možem, ki so na čelu občine Podgorske ter jih stavimo v vzgled mnogim in mnogim slovenskim občinam v notranjih krajih, kjer je bój veliko lažji. (Zgódi se tudi pri nas takisto!)

Ostali slovanski svet.

Odlikovanje. Peterburško vseučilišče imenovalo je Ivana Kukuljeviča Sakcinskega povodom petdesetletnice njegovega književnega delovanja svojim častnim članom.

Napisi na tržaški postaji hrpeljske železnice. Dolgo so čakali, no nedavno so vendar napravili óne napise na tržaški postaji hrpeljske železnice in sicer na obe stranski steni, namreč na jedno italijanski, na drugo nemški

napis. Napisa na glavni fasadi proti promenadi Sv. Andreja ni nobenega; nekdo je rekel, da tu pride slovenski napis, pa ne še zdaj, ampak ko pridejo boljši časi, saj je Slovenec že navajen čakati boljših časov. — Vsa stvar ima zdaj torej obraz, kakor da so Lahoni s svojim hrupom vendar zmagali. — Ali zdaj pa se sliši, da bodo notranje občine, koder vozi hrpeljska železnica, pro-

testirale proti vsakemu italijanskemu napisu. — Bomo videli, kaj pride potem, ali bode glas Slovencev tudi toliko veljal, kakor glas Lahonov.

Zanimivo je to, da lahonski listi zdaj molče o napisih kakor tatovi v kašči ter da izvrše teh napisov niti ne omenjajo. Je li to par ordre du Mufti?

Zapuščina umrlega poljskega pisatelja Józ. Ign. Kraszewskega znaša okoli 200.000 mark, neračunajoč manjših zneskov, vloženih na tekoči račun pri raznih bankah. Ves ta imetek si je pridobil pokojnik s pisateljevanjem, kajti leta 1861., ko je zapuščal domovino, imel je s sabo le 12.000 rubljev. — Knjižnico Kraszewskega, šteječo nad 20.000 zvezkov, prodali bodo bržkone v Krakovem.

Petrogradsko slavjansko blagotvorno društvo Društveni odbor naznanja, da je za tekmovanje o na. gradi po želji pokojnega A. F. Gilferdinga določena nastopna tema: Predstaviti geografski in etnografski opis sedanje Makedonije, osobito očrtati tamošnja slavjanska narečja, razložiti na podlagi zgodovinski usodo Makedonije, počenši od VI.—VII. pa do XV. veka, razpraviti meje ter na kratko opisati bizantinske in slavjanske starine, katere so se ohranile iz te dôle. Dela, pisana ruski, poslata je najkasneje do dne 11. majnika l. 1890. društv. venemu svetu (v Petrogradu, Aleksanderskago teatra br. 7.) brez imena pisateljevega, toda z gaslom ali poslojico. Ime pisateljevo se prilóži v posebnem zapečaćenju.

KNJIŽEVNOST.

Jos. Stritarja zbranih spisov je prišel na svetlo te dni 4. snopič I. zvezka. »Slovan« je v 13. číslu opozoril na omenjeno elegantno izdavo zavedne in leposlovje ljubee rojake svoje in upa, da to zadošćuje. Navzoćni snopič je vredeno nadaljevanje prvih treh.

»*Angeljček, otrokom učitelj in prijatelj*«, Izdal Anton Kržić. II. zvezek. V Ljubljani, 1887. Samozaložba. Tiskala »Katoliška Tiskarna«. — Vsakemu prijatelju mladine, kakor njej sámí, bil je I. zvezek te zabavne knjižice prijetno darilo, zatorej je smeti upati, da se pozdravi s takovim veseljem tudi II. zvezek. Cena mu je 12 kr., kar ni mnogo in zaradi česar se delce izvestno v obće prikupi.

Pesmi Fr. Cimprmanove. S tem javljamo čitateljem »Slovanovim«, da se v Ljubljani pri g. Gerberji dobivajo »Pesni Fr. Ser. Cimprmana«, o katerih so prvi književniki slovenski izrekli najugodnejšo sodbo in ki se je o njih še nedavno mislilo, da so že pošle. Slučajno se je našlo v tiskarni še nekoliko izvodov, katere je brat umrlega pesnika g. Jos. Cimprman ustopil g. Gerberju, ki jih broširane prodaja po 40 kr., ukusno vezane pa po 1 gld.

POGLED NA SLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI.

Knjigarna L. Hartmana (Kugli & Deutsch) v Zagrebu je izdala te dni izbrane pesmi srbskega pesnika, Zmaja Jovana Jovanovića. Pesnik je dopustil knjigarni, da je njegove pesmi tiskala v latinici; in tako se more hrvaško širje občinstvo seznaniti z najpriljubljenejšim srbskim pesnikom. Izdanje je priredil dr. Milivoj Šrepel. — Cene knjigi ne znamo. Nekateri čitatelji nas opozarjajo, naj vselej navedemo tudi ceno, da si morejo naročiti knjigo. To bi i mi radi storili, ko bi nam izdajatelj in založniki naznanjali cene. Zato je naj-

nem listu, na katerem bodi zapisano ravno tisto gaslo ali poslojica. Za delo, katero bode ugajalo vsem omenjenim zahtevam, dá se pisatelju popolna nagrada; more se tudi dvakrat podeliti, s 700 in 300 rublji. Pisatelji del, katera bi ne ugajala vsem stavljenim zahtevam, nagradili se bodo z manjšimi vsotami: s 700 ali s 300 rublji, po vrednosti dela. Slavjansko društvo pridruže sebi pravico, da nagrajeno delo prvi pot izdá, odškoduje pisatelje s 300—400 izvodi.

Zakon proti tujcem v Rusiji. Kako hudó bode zadel tujce v Rusiji novi zakon, tíoč se omejitve lastninskih pravic o nepremičninah tujcev v Rusiji naseljenih, dokazujejo najbolj nastopni statistični podatki: v Poljski imajo tuji državljanje 256.547 orál (12%) zemlje, in sicer v guberniji varšavski 33.691, kališki 52.889, kielski 57.233, lomški 638, lublinski 12.184, petrokovski 44.346, počki 36.775, radomski 1758, suvatski 4847 in v niedlski 6185 orál. V Poljski je 1191 továren, katerih je 296, torej nad 20% lastnina tujezemcev. V teh tovarnah dela 106.683 ljudij, med njimi 127% tujezemcev. Razven tega imajo tujci posestva tudi v Volinji, Podolji in Ukrajini.

G. Nikolo Mašić, znani slikar hrvaški, čegar slike prinaša letos naš list, zapustil je Zagreb in odšel v Pariz, kjer bode bival leto dni, da dovrši nekatera velika dela.

bolje, da naj vsakdo vpraša po dopisnici za ceno; to je najkrajša pot.

Te dni so izšli dozdej nepoznani odlomki Gogoljevega romana »Taras Buljbe«, priredil jih je prof. Tihonravov.

Wasyl Lukicz je zbral okoli sebe nekoliko mladih Rusov iz Galicije ter je ž njimi izdal te dni lepo zbirko izvornih pripovedek z zaglavjem »Watra«.

Popravek.

V prvem oddelku članka »Ruske radikalne struje« so se vtihotapile nastopne važnejše pomote: str. 197. na levo, 26. vrsta od zdolaj očitalo namesto: očitalz, str. 198. na levo 26. vrsta od zdolaj: »in razpravlja posebno rad ekonomijska vprašanja in filozofskih del napredne evropske literature« namesto: »in razpravlja posebno rada vprašanja in filozofska dela napredne evropske literature.«

LISTNICA.

G. Fr. P. na Savi: »Slovan« — kakor vidite — principijelno do naša najrajši izvorne spise in ako semtertja objavlja tudi prevode, ugajajo mu sósebo slovanskih znamenitih književnikov dela, kadar so dobro tolmaćena. — G. Radigostu v G.: Kar se dostaje Vaše elegije v spomin slavnemu pokojniku našem Erjavcu, obrniti se Vam je do urednika pesniškega dela »Slovanovega«, gosp. Simona Gregorčiča. — G. Bolislavu v L.: Na diktatorski stavljeno vprašanje: bodemo li pesmi Vaše natisnili »brž« ali le »posamićno«, odgovarjamo z Vašimi besedami:

»Darú če nimaš poezije,

Ne sili peti se nikar,

Ne bodo vbrane melodije

Ki pel jih boš, povem — nikdar!

Storite po svétu svojem in pustite pesnikovanje, za katero Vam Bog ni dal talenta. — Nekaterim gospodom sotrudnikom: Hvala! Vse, kar se ujema z načelom »Slovanovim«, izvestno priobćimo, ako tudi po obliki ustreza književnim zahtevam naših dnij.

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naroćnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrt leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamićne številke se prodajajo po 25 kr. — Naroćnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopi si ne vraćajo.